

## Стаття 24. Поняття фізичної особи

### 1. Людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою.

#### Коментар:

1. Ст. 24 ЦК, яка дає визначення фізичної особи як людини, що є учасником цивільних відносин, є новелою цивільного законодавства. Цією нормою утверджується положення про те, що фізична особа є головним учасником цивільних відносин серед тих, які визначені ст. 2 ЦК. Не випадково, що при розробці нового ЦК неодноразово підкреслювалося, що ЦК має стати "кодексом приватного життя людини", тобто має на меті передусім ефективне регулювання цивільних відносин за участю фізичної особи. По-друге, самим існуванням ст. 24 підкреслюється природний характер поняття "людина" та її здатності приймати участь в цивільних правовідносинах, на відміну від таких суто юридичних утворень, як юридичні особи та держава. По-третє, з цієї норми, яка знаходить своє продовження у ст. 25 ЦК, випливає, що будь-яка людина може бути учасником цивільних відносин незалежно від раси, національності, місця проживання, статі, освіти, політичних переконань та інших ознак.

2. Слід відзначити, що новий ЦК для позначення людини як учасника цивільних відносин використовує саме термін "фізична особа", на відміну від ЦК УРСР, що передбачав термін "громадянин". Це не випадково, адже правовий статус людини не є таким, що нерозривно пов'язаний з поняттям громадянства. Особливо ця тенденція простежується в теперішній час, коли суб'єктами цивільних відносин на рівних засадах з українськими громадянами виступають іноземці та особи без громадянства. Ст. 26 Конституції України проголошує, що іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Національний правовий режим встановлюється для іноземців та осіб без громадянства також ч. 1 ст. 2 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства".

Таким чином, винятки з принципу національного правового режиму, встановленого для іноземців та осіб без громадянства, можуть встановлюватись винятково на рівні Конституції та законів України. Наприклад, згідно ч. 4 ст. 22 ЗК землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватись у власність іноземним громадянам та особам без громадянства.

Варто звернути увагу, що тенденція ЦК щодо заміни поняття "громадянин" на поняття "фізична особа" сприйнята не у всіх законодавчих актах. Серед актів новітнього періоду такий підхід спостерігається, зокрема, у ГК України. Саме термін "громадянин", а не "фізична особа", закріплений у ЦК Російської Федерації. Очевидно, це пояснюється тим, що норми національного законодавства, хоча і застосовуються при регулюванні відносин за участю іноземного елемента, але розраховані все ж таки переважно на реалізацію прав та обов'язків вітчизняними громадянами.